

παρουσιάζει την έπακολουθήσαν έρευναν περί τών συμπληρώσεων του κειμένου τών άποσπασμάτων και την συναγωγήν συμπερασμάτων υπό το φώς του νέου δεδομένου διτι υπήρχεν έλληνικόν πρωτότυπον, διά την άποκατάστασιν τής περι του βιβλίου δλης άληθείας.

Όφείλομεν χάριτας εις την σύμπτωσιν, διτι ο συγγραφεύς του παρόντος βιβλίου, δόκιμος έρευνητής εις τον διεθνή στίβον τής φιλολογικής επιστήμης, είναι Κρής, συμπατριώτης του Δίκτυος, και οδτω έφιλοτιμήθη να παρουσιάση εις τους Έλληνας φιλολόγους και λογίους δλην την άνα τους αιώνας προκληθείσαν περι τής γνησιότητος του έργου του Δίκτυος συζήτησιν τών λογίων τής Έσπερίας. Και βλέπομεν με ικανοποίησιν, πόσον ή παπυρολογική έρευνα δύναται να δώση λύσεις εις άμφισβητήσεις αιώνων και να θέση την ύπογραφήν του ναί ή όχι έστω και με ράκη στίχων ή λέξεων, όπως επί του προκειμένου.

ΠΑΝ. Κ. ΓΕΩΡΓΟΥΝΤΖΟΣ

Βασιλείου Α. Καλογερά. «Η θρησκεία από έπιστημονική και φιλοσοφική άποψη» Θεσ/νίκη 1984, σελ. 265.

Ό συγγραφεύς του βιβλίου τούτου, διακεκριμένος άνώτερος εκπαιδευτικός λειτουργός, είναι γνωστός άνα το πανελλήνιον ως εις εκ τών πλέον φιλοτίμων εργατών τής Παιδείας. Άκάματος και μεθοδικός έρευνητής έχει προσφέρει πολλά εις τους εκπαιδευτικούς Μ.Ε. και την σπουδάζουσαν νεολαίαν, αλλά και γενικότερον εις την φιλολογικην επιστήμην και φιλοσοφίαν.

Το έν τίτλω έργον διαιρείται εις Γενικόν μέρος (σ. 5-58) και Εϊδικόν Μέρος (σ. 61-255).

Εις το Γενικόν μέρος περιέχονται:

α) Έννοιολογική διερεύνησις και β) Φιλοσοφία τής θρησκείας.

Εις το Εϊδικόν μέρος περιέχονται: α) ή δημιουργία του άστρικού σύμπαντος, β) ή δημιουργία τής ζωής, γ) ή εξέλιξις, δ) ο άνθρωπος και ή έσω διάστασις του, ε) ή θρησκεία και ύπαρξις του Θεου, στ) λογικές και πραγματολογικές περι Θεου ένδειξεις και άποδείξεις, ζ) ύπερφυσικές και ύπερ λόγον περι Θεου άποδείξεις, η) επίμετρον, θ) ένδεικτικοί πίνακες (όντολογικά διαγράμματα κ.λπ.)

Εις το Γενικόν μέρος περιλαμβάνονται διασαφήσεις δρων τής φιλοσοφίας, ως και αι θέσεις τών διαφόρων φιλοσόφων και φιλοσοφικών συστημάτων, παλαιότερων και νεωτέρων, διά την προέλευσιν τής έννοίας του Θεου και την έρευναν τών κοσμολογικών, ανθρωπολογικών και θεολογικών προβλημάτων. Έπιτυγχάνεται κατάλληλος διαστρωμάτωσις τών θέσεων αυτών, διά τής όποίας δημιουργείται κλίμα αυτοερεύνης. Οδτως ο άναγνώστης οδηγείται κατά λογικην άκολουθίαν εις έπιστημονικην και φιλοσοφικην τεκμηρίωσιν τής έννοίας και ύπάρξεως του Θεου. Η ύπαρξις του Θεου είναι ο άποχρών λόγος τών έξωλογικών και ιδανικών πόθων, προδιαθέσεων, βιωμάτων και αίτημάτων του ανθρώπου, ως και τής σφοδράς νοσταλγίας του διά το άπειρω άληθές, άγαθόν και καλόν.

Εἰς τὸ Εἰδικὸν μέρος (σ. 61-243), ἀφοῦ εἰς ἰδιαίτερα κεφάλαια ἀναπτύσσονται τὰ σχετικὰ μὲ τὸ ἀστροφικὸν σύμπαν, τὴν δημιουργίαν τῆς ζωῆς καὶ τὴν θεωρίαν τῆς ἐξελίξεως, ἐξετάζεται ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ ἔσω διάστασις του, ἡ θρησκεία καὶ ἡ ὑπαρξὶς τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπιφέρονται, συμπερασματικῶς πρὸς τὰ προηγούμενα λογικαὶ καὶ πραγματολογικαὶ περὶ Θεοῦ ἐνδείξεις καὶ ἀποδείξεις, ὡς καὶ ὑπερφυσικαὶ καὶ ὑπὲρ λόγον περὶ Θεοῦ ἀποδείξεις.

Εἰς τὸ ἀνωτέρω βιβλίον τοῦ ὁ σ. εἰσάγει νέα στοιχεῖα εἰς τὴν μελέτην τῆς φιλοσοφίας τῆς θρησκείας. Τὰ εἰσαγόμενα στοιχεῖα εἶναι: α) ὁ συσχετισμὸς — μετὰ πολλῆς ἀκριβείας καὶ ἐπιστημοσύνης — τῆς διδασκαλίας τῶν θρησκειῶν (ἰδιαίτερος τῆς τελειότερας τῶν θρησκειῶν, τῆς Χριστιανικῆς) διὰ τὴν ἀρχὴν καὶ προέλευσιν τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου, συμφώνως καὶ πρὸς τὰ πορίσματα τῆς βιολογίας, τῆς ἀνθρωπολογίας, τῆς Παλαιοντολογίας κ.λπ. β) ἡ κατάδειξις τῆς ὑπάρξεως ὑπερφυσικοῦ στοιχείου (ἀπόδειξις τῆς ὑπάρξεως τῆς ψυχῆς καὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς) καὶ ἡ ἐξέτασις τοῦ ὑπερφυσικοῦ στοιχείου, τὸ ὁποῖον ἐγκλείεται εἰς τὰς προφητείας τῆς Π.Δ., τὴν παρουσίαν καὶ τὰ θαύματα τοῦ Χριστοῦ, ἀκόμη καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ Ἰωάννου.

Ἐπικαλεῖται ὁμοίως καὶ τὰς κοσμολογικάς, ἀνθρωπολογικάς, ἱστορικάς καὶ ὑπερφυσικάς γνωστὰς ἐνδείξεις καὶ ἀποδείξεις διὰ τὴν ὑπαρξίν ὑπερφυσικοῦ στοιχείου καὶ τὴν ὑπαρξίν τοῦ Θεοῦ. Ἀπὸ μεθοδικῆς ἀπόψεως ὡς κριτήρια διὰ τὴν βαθυτέραν οὐσίαν τοῦ ἀνθρώπου χρησιμοποιοῦνται ἡ ἀρχὴ τῶν «Ἐλεατῶν» «τῶ ὁμοίῳ ἢ γνῶσις» καὶ «ἡ φύσις φιλεῖ τὸ ὅμοιον αὐτῇ αἰρεῖσθαι», κατὰ τὰ ὁποῖα ὁ ἄνθρωπος ἀναζητεῖ στοιχεῖα τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ κόσμου καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ζωῆς, τὰ ὁποῖα καὶ ἀποτελοῦν θετικὰ στοιχεῖα διὰ τὴν θεμελίωσιν τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς φιλοσοφίας τῆς θρησκείας.

Εἰς τὸ ὅλον περιεχόμενον τοῦ βιβλίου εἶναι διάχυτος ἡ ἐπιστημοσύνη καὶ ὁ φιλοσοφικὸς στοχασμὸς τοῦ σ. μὲ διαλεκτικὴν, ἢ ὁποῖα προβληματίζει. Ἀναφέρονται τὰ διάφορα φιλοσοφικὰ συστήματα — κυρίως εἰς τὴν Ὄντολογίαν καὶ τὴν φιλοσοφίαν τῆς θρησκείας — ὑπὸ τὸ πρῖσμα μιᾶς ὀξυδερκοῦς καὶ ἀντικειμενικῆς θεωρήσεως, διὰ νὰ διατυπωθοῦν ἀφθονα λογικά, ἐπιστημονικά συμπεράσματα —στηρίγματα ἐν προκειμένῳ— καὶ ἐνδείξεις καὶ ἀποδείξεις περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ (βλ. σ. 116, στ. 12-24, σ. 231-234 καὶ ἀλλαχοῦ). Ἐδῶ ὁμοίως θὰ πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι πολλοὶ θεολόγοι δέχονται ὅτι ἡ πίστις εἰς τὸν θεὸν στηρίζεται ὄχι εἰς τὴν χρῆσιν λογικῶν καὶ διαλεκτικῶν ἐπιχειρημάτων, ἀλλὰ εἰς τὴν ἀποκάλυψιν διὰ τῆς ἐνοράσεως. (Πιστεύω, διότι πιστεύω, ὅπως ἀγαπῶ, διότι ἀγαπῶ, ὅπου ὑπάρχει αἶσθημα καὶ ὄχι λογικῆ).

Ὅπως ὁ σ. πιστὸς εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ πνευματικοῦ πλουραλισμοῦ, μᾶς ὁδηγεῖ εἰς τοὺς ἀνθηροὺς λειμῶνας τῆς ἀνθρωπίνης διανοήσεως διὰ νὰ καταλήξῃ εἰς τὰς προσβάσεις τῆς κλίμακος, ἢ ὁποῖα ὁδηγεῖ τὴν ἀνθρωπίνην σοφίαν εἰς τὴν μετὰ πίστεως καὶ φόβου θέασιν τῆς θείας οὐσίας καὶ τὴν ἐν Χριστῷ ἀποκάλυψιν τοῦ Θεοῦ.

Χρήσιμον βιβλίον διὰ πάντα πνευματικὸν ἄνθρωπον.

Ἀντώνιος Ν. Λόζας